

Реферат на тему: "Образи поеми Т. Шевченка "Гайдамаки""

Тарас Шевченко

Реферат на тему:

Образи поеми Т.Шевченка "Гайдамаки"

Отаке-то було лихо,

По всій Україні!

Гірше пекла... А за віщо,

За що люде гинуть?

Того ж батька, такі ж діти, -

Жити б та брататься.

Ні, не вміли, не хотіли...

Т. Шевченко

Постать Шевченка — це постать пророка, співця народного. Він був гнівним словом цілого поневоленого народу, в пам'яті якого дотлівали останні задимлені головешки з гайдамацьких пожеж. А бурхлива епоха одлунювала в змучених душах сліпих бандуристів, та й сама Україна була потрощеною бандурою з обірваними струнами.

Відомо, що той, хто не знає свого минулого, не вартий майбутнього. Звідки ж можна почерпнути знання про життя наших предків? З пісень та переказів, літописів, наукових праць істориків. До таких джерел належить і художня література, зокрема, поема Т. Г. Шевченка "Гайдамаки".

Вона змальовує картину селянського повстання 1768 року, відомого в історії під назвою Коліївщина, приводом до якого були знущання конфедератів над населенням Правобережної України. Почавшись у районі Чигирин, воно швидко поширилося майже на всю Київщину і частково на Поділля й докотилося до Умані. На його чолі спочатку стояв запорожець Максим Залізняк, але потім до нього приєднався уманський сотник Іван Гонти. Таким є історичне підґрунтя шевченківської поеми.

Головний герой твору - повсталий народ. "Гайдамаки" - поема полум'яного, грізного народного гніву, породженого соціальною і національною кривдою:

...Замучені руки

Розв'язались - і кров за кров,

І муки за муки!

Гайдамаки - це, стверджує поет, герої, орли:

На гвалт України

Орли налетіли ...

Вони нещадні й непримиренні у своєму всенародному визвольному пориві, у відплаті панам за заподіяні кривди, знущання:

Як смерть люта, не вважають

На літа, на вроду...

Де пройдуть - земля горить,

Кров'ю підпливає.

Повстанці палко прагнуть визволення. Шевченко змальовує сильних, мужніх людей, які піднялися на захист Батьківщини, рідного краю від польських панів-поневолювачів.

Образ повсталого народу конкретизується в поемі в трьох героїчних постатях - Яреми Галайди, Максима Залізняка та Івана Гонти.

Ярема - узагальнений художній образ повстанця-гайдамаки. У передмові до поеми Т. Шевченко зазначив, що "Галайда вполовину видуманий", а в примітці додав: "... між Звенигородкою і Вільшаною по старому шляху Боровиків хутір і корчма, де б то Ярема Байстрик, а потім Галайда був ... наймитом". Це вказує на те, що образ Яреми-наймита, а згодом повстанця-гайдамаки має реальну основу, хоч у його створенні велика роль належить творчій уяві.

Ярема постає як типовий образ повстанця-гайдамаки, учасника всенародної війни проти польсько-шляхетського панування, у ньому втілені кращі риси народного характеру. Він сповнений ненависті, лютого гніву до ворогів і прагне помститися їм за всі кривди. Це почуття приводить Ярему в гайдамацький загін Максима Залізняка, де він своєю мужньою безкомпромісною поведінкою здобуває загальну шану.

Із наймита, над яким знущається хазяїн-корчмар, Ярема перетворюється на грізного месника, стає незламним борцем за народну волю й права. Він буває страшний у своєму праведному гніві:

А Ярема - страшно глянуть -

По три, по чотири так і кладе.

Образи Залізняка і Гонти надихали Шевченка змалку, з тих часів, коли він слухав пісні кобзарів, у тому числі присвячені Коліївщині. Зрозуміло, чому вони постають у поемі зромантизованими та у дечому зідеалізованими.

Літа орел, літа сизий

Попід небесами,

Гуля Максим, гуля батько

Степами, лісами.

І образ, і стиль зображення Шевченко запозичує у народної пісні, підкреслюючи народність Залізняка, який:

І воює, і гарцює

З усієї сили.

Залізняк змальовується як цілісна особистість, що живе лише однією метою, проте це не заважає йому співчувати простим людям (наприклад Яремі) і взагалі бути близьким до них, за що гайдамаки називають його "батьком". Він вміє не лише битися, а й вчасно підбадьорити гайдамаків, підтримати їхній бойовий дух. Його образ - образ улюбленця народу, "громади в сіряках". Ярема, введений в поемі саме як представник цього народу, символічно стає Залізнякові за сина:

Придбав Максим собі сина
На всю Україну.
Хоч нерідний син Ярема,
А щира дитина.

Залізник - ватажок повстання, патріот, улюбленець народних мас. Навіть запорожці, що не дуже довірливо ставляться до старшини, яка взяла участь у повстанні, шанують і уславлюють його: "У нас один старшина - батько Максим". Таким гайдамацьким батьком виступає Залізник протягом усього повстання. Він виявляє високу мужність у бою, особистим прикладом запалює в душах повстанців іскру святого вогню, піднімає їх на боротьбу. Це щира душа, яка живе інтересами мас і кровно з ними зв'язана. Кобзар Волох співає про нього:

...Наш отаман,
Орел сизокрилий!
Нема в його ні оселі,
Ні саду, ні ставу.

Родиною йому були гайдамаки, найбільшим багатством - любов і повага товаришів: Залізник - це втілення народного гніву проти панів, непримиренності, нещадності до ворогів.

Суворими барвами змальовано Івана Гонту. Головна його риса - почуття обов'язку перед народом, відданість його інтересам. Автор навмисне підкреслює його винятковість, навіть перебільшує риси його характеру - мужність, незалежність, силу волі. Приєднавшись до повстанців, узявши в руки "свяченого ножа", Гонта ні перед чим не зупиняється. Особливо яскраво це показано у глибоко трагічній сцені вбивства Гонтою своїх дітей. Образ Гонти як людини Шевченко змальовує в дусі народних традицій. Своїх дітей, що стали католиками, він убиває в ім'я того, щоб не було поговору, щоб не було зради. Саме цим зумовлені його слова, звернені до мертвих синів:

Сини мої, сини мої!
На ту Україну
Дивіться: ви за неї
Й я за неї гину.

У поемі Шевченко змалював образ української дівчини Оксани.

Основа образу Оксани народнопісенна, тому вона - "зоря", "ясочка", "серцем грибка". Її карі очі, як зіроньки, сяють, у неї "білі рученята", "чорні брови". Проте Оксана ще красивіша духовно: читачеві імponує її глибоке кохання до Яреми, вірність у почуттях, турбота про хворого батька, солідарність із повсталими.

Ліричність мови Оксани повністю відповідає її емоційній вдачі. Ось як вона звертається до свого коханого: "Прилітай же, мій соколе, мій голубе сизий!". Ніжність Оксани - риса національного характеру українок.

Залізник і Гонта зображені як непримиренні месники за народні кривди. Шевченко з великою любов'ю змалював образи борців проти влади панів. Саме тому твір мав

велике виховне значення для багатьох поколінь борців за народне щастя. Поет постійно наголошує на глибоко повчальних уроках Коліївщини:

Слухайте, щоб дітям потім розказать,

Щоб і діти знали, внукам розказали,

Як козаки шляхту тяжко покарали...

Змальовуючи боротьбу українського народу в минулому, Шевченко прагнув збудити героїчний дух народних мас, підняти їх на боротьбу проти самодержавно-кріпосницького ладу. Приклад ватажків гайдамацького руху, на думку поета, повинен нагадувати сучасникам про славні традиції народного опору панівним класам, їх імена не повинні забуватись. І для нас вони завжди будуть прикладом мужності і вірного служіння рідній землі.